

Srpska 5 , 78000 Banja Luka
E-mail: hcabl@blic.net , web: www.hcabl.org
JIB: 4400870100003

Broj:

Datum: 23.07.2024. godine

**INSTITUCIJA OMBUDSMENA/OMBUDSMANA
ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE**

Akademika Jovana Surutke br. 13
78 000 Banja Luka, BiH

PREDMET: Žalba u vezi pravnog statusa i finansiranja NUB BiH

Poštovani,

Obraćamo vam se, u skladu sa Zakonom o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 19/02, 35/04, 32/06, 104/11 i 61/23), u vezi sa situacijom u kojoj se našla Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine. Naime, smatramo da gašenje NUB BiH predstavlja povredu ljudskih prava i osnovnih sloboda građana Bosne i Hercegovine zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, naročito: Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: Univerzalna deklaracija), Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (u daljem tekstu: Međunarodni pakt) i Evropske konvencije o ljudskim pravim (u daljem tekstu: Evropska konvencija).

Trenutna situacija s Nacionalnom i univerzitetskom bibliotekom Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: NUB BiH) i najava njenog zatvaranja mogu imati duboke implikacije kako za pojedince/ke, tako i za širu zajednicu koja bi mogla ostati uskraćena za ključne izvore informacija, kao i za mogućnost da slobodno prima i širi informacije.

Demokratsko društvo pretpostavlja informisano građanstvo. Ustav Bosne i Hercegovine izričito štiti slobodu izražavanja, uključujući pravo i slobodu pristupa, primanja i širenja informacija. Ova zaštita dodatno je osnažena izravnom primjenjivošću Evropske konvencije o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini, koja čini sastavni dio našeg ustavnog i pravnog sistema. NUB BiH, kao središnja institucija za pristup informacijama, jedna je od najvažnijih institucija u našem društvu. Njena je svrha zaštititi od tiranije neznanja i konformizma, označavajući do koje mjere demokratsko društvo cijeni znanje, istinu, pravdu, knjige i kulturu.

Iako često marginalizirana, uloga NUB BiH u prikupljanju, obradi, standardizaciji, organizovanju, očuvanju i širenju kulturne i naučne produkcije Bosne i Hercegovine ostaje neupitna. Prestanak dodjele međunarodnih standardnih brojeva za monografske i serijske publikacije (ISBN; ISSN; ISMN) značajno bi otežao cjelokupni bosanskohercegovački izdavački sektor.

Osim što bi, gašenjem biblioteke, BiH izgubila poveznicu sa svijetom, jer je NUB BiH jedina institucija koja u svojoj misiji ima ulogu da distribuira bosanskohercegovačku produkciju u inostranstvo, „to bi prouzročilo i ogromne probleme u vezi sa katalogizacijom u većini biblioteka naše države, jer bi se obustavom ove biblioteke obustavio i rad svih članica u FBiH, a to je njih 73“.¹

Neuspjeh državnog aparata da prepozna upravljačke, stručne i administrativne doprinose bibliotekarskog osoblja, zajedno sa stalnim zanemarivanjem održive raspodjele resursa, naglašava zanemarivanje istorijskog, obrazovnog i kulturnog značaja te institucije. Kulturna i istraživačka baština NUB BiH daleko nadilazi simboličku vrijednost. Zatvaranje ove institucije nije samo metaforički ili simbolički gubitak. Ulazeći u eru decentralizacije i „divljeg izdavaštva“, posljedice zaustavljanja rada će u bosanskohercegovačkoj naučnoj i akademskoj zajednici postati oštro vidljive nakon 25. augusta 2024. godine, iako težina situacije još nije u potpunosti prepoznata.

O b r a z l o ž e n j e ž a l b e

Pravo na **slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti**, zajamčeno članom 18. Univerzalne deklaracije i članom 9. Evropske konvencije, te članom II/3.g) Ustava Bosne i Hercegovine . Ovo pravo temeljno je isprepletено s dostupnošću informacija i mogućnošću pristupa različitim perspektivama. NUB BiH ima ključnu ulogu u podržavanju ovog prava pružajući obilje izvora koji pojedincima i pojedinkama omogućuju da istražuju, razvijaju se i izražavaju svoja osobna uvjerenja i mišljenja. U NUB BiH se nalazi zbirka knjiga, časopisa i drugih materijala koji pokrivaju širok raspon vjerskih, filozofskih i ideoloških perspektiva. Ta je raznolikost ključna za pojedince koji žele razumjeti različita uvjerenja i svjetonazore, što je bitno za ostvarivanje slobode misli i savjesti. NUB BiH pruža ključnu podršku obrazovnim programima koji podstiču kritičko razmišljanje i etičko rasuđivanje. Nudeći pristup različitim naučnim i drugim djelima, tekstovima i savremenim analizama, NUB BiH pomaže studentima i istraživačima da se dublje pozabave raznim temama, uključujući one koje se odnose na etiku, religiju i filozofiju. Nepostojanje NUB BiH spriječilo bi obrazovne napore usmjerene na promovisanje intelektualnog rasta i moralnog razvoja, koji su ključni za ostvarivanje slobode misli i savjesti. NUB BiH, također, služi kao neutralno mjesto gdje se ljudi iz različitih sredina mogu okupiti kako bi sudjelovali u dijalogu i razmjenjivali znanje. Ovo i ovakvo okruženje podstiče međusobno razumijevanje i poštovanje među različitim vjerskim i kulturnim skupinama. Zatvaranje NUB BiH imalo bi dubok uticaj na slobodu misli,

¹ Prema navodima Društva bibliotekara Federacije Bosne i Hercegovine: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/ukoliko-nacionalna-biblioteka-bih-prestane-sa-radom-gase-se-i-73-njene-clanice-u-fbih/240712038>

savjesti i vjeroispovijesti. Ograničavanjem pristupa različitim resursima, ometanjem obrazovne podrške, ograničavanjem informisanog donošenja odluka, ograničavanjem međuvjerskog i međukulturalnog dijaloga te sprječavanjem osobnog i duhovnog rasta, zatvaranje bi značajno potkopalo ovo temeljno ljudsko pravo.

Sloboda izražavanja zajamčena je članom 19. Univerzalne deklaracije, članom 10. Evropske konvencije, te članom II/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine. Radi se osnovnoj sloboda koja se smatra temeljem demokratskog društva, a što je i u svojoj praksi prepoznato i Evropski sud za ljudska prava (vid. na primjer: *Handyside v. the United Kingdom*, no. 5493/72, ECtHR 1976, § 49; *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, no. 13585/88, ECtHR 1991, § 59). Pomenuti međunarodni instrumenti predviđaju da sloboda izražavanja uključuje zauzimanja mišljenja bez uplitanja javnih vlasti i slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice. Biblioteka kao institucija je primarni izvor informacija za javnost, pružajući pristup knjigama, časopisima, novinama, dokumentima i digitalnim izvorima. Zatvaranjem NUB BiH, mogućnost javnosti da traži i prima informacije o širokom spektru tema bila bi ozbiljno ograničena. Ovo bi ograničenje spriječilo sposobnost pojedinaca da budu informisani o aktualnim događajima i naučnim dostignućima, istorijskim kontekstima i kulturnim razvojem, koji su svi ključni za formiranje i izražavanje dobro zaokruženih mišljenja. Biblioteke, uopšteno, služe kao platforme za širenje ideja. Autori, istraživači i drugi akademski radnici oslanjaju se na biblioteke u distribuciji svojih radova širokoj publici. Zatvaranje NUB BiH spriječilo bi širenje domaćeg i međunarodnog naučno-istraživačkog i stručnog rada, ograničilo širenje novih ideja i inovacija. Ovo bi ograničenje negativno uticalo na intelektualnu i kulturnu razmjenu potrebnu za dinamično društvo. NUB BiH pruža pristup raznolikom rasponu gledišta, uključujući kontroverzna i manjinska mišljenja koja drugdje možda neće biti lako dostupna. Ta je raznolikost ključna u osiguravanju da sloboda mišljenja ne podliježe cenzuri. Zatvaranje ove nacionalne institucije moglo bi rezultirati sužavanjem raspona dostupnih stajališta, što bi zapravo dovelo do oblika posredne cenzure u kojoj prevladavaju samo dominantni ili od države odobreni narativi. Studenti i nastavnici na univerzitetima širom Bosne i Hercegovine uveliko se oslanjaju na NUB BiH u istraživačke i akademske svrhe. NUB BiH pruža resurse koji podržavaju kritičko razmišljanje i informiranu raspravu, koji su temelj akademske slobode i prava na obrazovanje. Bez pristupa tim resursima, kvaliteta obrazovanja bi bila ugrožena, a sposobnost studenata da razviju i izraze svoje mišljenje na temelju opsežnog istraživanja bila bi ugrožena. U mnogim slučajevima NUB BiH čuva bogatu kulturno-istorijsku građu koja je sastavni dio nacionalne baštine. Pristup tim materijalima omogućuje građanima da razumiju svoju istoriju, kulturu i identitet, što je ključno za informisano izražavanje i očuvanje kulturnog sjećanja. Zatvaranje NUB BiH spriječilo bi pristup ovim važnim izvorima, potkopavajući sposobnost javnosti da se uključi i izrazi svoju kulturnu baštinu. Ukratko, zatvaranje NUB BiH ograničavanjem pristupa informacijama, ometanjem širenja ideja, promovisanjem posredne cenzure, kompromitovanjem kvaliteta obrazovanja, smanjenjem mogućnosti za javne rasprave i građanskog angažmana, pogoršavajući digitalni jaz i ograničavajući pristup kulturnoj baštini. Ovo zatvaranje bi temeljno potkopalo slobodu mišljenja i izražavanja, koje su ključne za slobodno i demokratsko društvo.

Svaka osoba u Bosni i Hercegovini **pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravedne i povoljne uslove rada te na zaštitu od nezaposlenosti**. Navedeno pravo zajamčeno je članom 23. Univerzalne deklaracije, članom 6. Međunarodnog pakta, članom 1. Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju, te članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine. Zatvaranje NUB BiH imalo bi nekoliko negativnih učinaka na ova prava, utičući ne samo na zaposlenike ove institucije, već i na širu zajednicu. Najneposredniji i najizravniji učinak zatvaranja NUB BiH bio bi gubitak poslova za bibliotekarsko osoblje, uključujući same bibliotekare, arhiviste, administrativno osoblje i radnike na održavanju. Tim gubitkom posla izravno im se krši pravo na rad i zaštitu od nezaposlenosti, ali i pravo na mirno uživanje imovine. Također, to utiče na njihove porodice i uzdržavane osobe, što dovodi do širih socioekonomskih posljedica. Mnogi istraživači, članovi akademske zajednice i studenti oslanjaju se na knjižnicu za pristup resursima koji su im bitni za rad. Zatvaranje bi poremetilo njihove istraživačke aktivnosti, utičući tako na njihov profesionalni učinak, akademski napredak i razvoj karijere. Ovaj poremećaj može imati dugoročna dejstva na njihovu zapošljivost i profesionalni ugled, posebno za one koji su uključeni u tekuće projekte ili studije. NUB BiH nudi obuku i obrazovne programe za svoje osoblje i javnost, poput stručnog osposobljavanja bibliotekara u Centru za permanentno obrazovanje NUB BiH. Ovi programi unapređuju vještine i znanja, doprinoseći ukupnoj zapošljivosti pojedinaca. Zatvaranjem NUB BiH gube se te mogućnosti obrazovanja i usavršavanja, što nepovoljno utiče na profesionalni razvoj mnogih pojedinaca i pojedinki koji imaju koristi od ovih programa. NUB BiH podupire intelektualni i kulturni razvoj zajednice, što posredno pridonosi ukupnoj zapošljivosti i produktivnosti građana Bosne i Hercegovine. Podsticanjem dobro informisanog i obrazovanog stanovništva NUB BiH unapređuje ljudski kapital zajednice koji je neophodan za ekonomski rast i razvoj. Zatvaranje NUB BiH umanjilo bi ovaj kulturni i intelektualni kapital, što bi dovelo do dugoročnih negativnih učinaka na ekonomsku vitalnost zajednice i mogućnosti zapošljavanja.

Pravo na obrazovanje temeljno je ljudsko pravo zaštićeno članom 26. Univerzalne deklaracije, čl. 13. Međunarodnog pakta, članom 2. Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju, te članom II/3.l) Ustava Bosne i Hercegovine. Navedeni pravni instrumenti naglašavaju da obrazovanje treba biti usmjereno ka punom razvoju ljudske osobnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. NUB BiH ima ključnu ulogu u podržavanju ovog prava. Naime, ona pruža pristup veoma velikoj zbirci knjiga, časopisa, naučnih i stručnih radova i drugih obrazovnih materijala koji su neophodni studentima, nastavnicima i istraživačima. Zatvaranjem NUB BiH pojedinci bi izgubili pristup ovim neprocjenjivim resursima, što bi ozbiljno ugrozilo njihovu sposobnost obrazovanja i akademske izvrsnosti. Obrazovanje nije ograničeno na formalno školovanje; to je cjeloživotni proces. NUB BiH nudi mogućnosti kontinuiranog učenja i samousavršavanja kroz pristup raznolikoj građi i programima za sve dobne skupine. Zatvaranje knjižnice smanjilo bi mogućnosti za cjeloživotno učenje, utičući na sposobnost pojedinaca i pojedinki da razviju nove vještine, budu informisani i uključe se u intelektualni i osobni razvoj tokom života. NUB BiH, također, igra ključnu ulogu u promovisanju obrazovne jednakosti pružajući besplatan pristup obrazovnim resursima i mogućnostima učenja svim članovima zajednice, bez obzira na njihov socio-ekonomski status. Obrazovanje usmjereno ka potpunom razvoju ljudske osobnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda ključno je načelo međunarodnih instrumenata kojima se

štite ljudska prava. NUB BiH je kulturno i intelektualno središte koje nudi pristup širokom spektru kulturnih i obrazovnih programa, radionica, predavanja i događanja.

Svako ima **pravo na aktivno i slobodno učešće u kulturnom životu, naučnom napretku i uživanju u umjetnosti**, kako je zajamčeno članom 27. Univerzalne deklaracije i članom 15. Međunarodnog pakta. NUB BiH je vitalna kulturna institucija koja pruža pristup književnosti, umjetnosti, muzici, filmovima i drugim kulturnim materijalima. Služi kao središte kulturnih aktivnosti, ugošćavanje događaja, izložbi i programa koji podstiču angažman zajednice i kulturnu razmjenu. Ona, također, nudi pristup širokom rasponu umjetničkih djela, uključujući knjige, slike, skulpture i multimedijske sadržaje. Ovaj pristup omogućuje pojedincima da istražuju i uživaju u umjetnosti, pridonoseći njihovom ličnom i kulturnom obogaćivanju. Zatvaranje NUB BiH uskratilo bi javnosti mogućnost bavljenja tim umjetničkim izvorima, potkopavajući njihovo pravo na uživanje u umjetnosti. NUB BiH omogućuje pristup naučnim i stručnim časopisima i drugoj tjelesnoj literaturi, istraživačkim bazama podataka i drugim resursima koji su ključni za naučno-istraživački i stručni rad i inovacije. Istraživači, studenti i stručnjaci oslanjaju se na ove materijale kako bi bili informisani o najnovijim dostignućima u svojim područjima i kako bi doprinijeli ukupnom naučnom napretku. Najvažnija uloga NUB BiH jeste očuvanje kulturnog naslijeđa Bosne i Hercegovine. U njoj se nalaze rijetki rukopisi, dokumenti i kulturni artefakti koji su neprocjenjivi za razumijevanje naše istorije i kulturnog identiteta zemlje. Zatvaranje NUB BiH ugrozilo bi te zbirke i ugrozilo očuvanje kulturne baštine za buduće generacije. NUB BiH, pored navedenog, pruža resurse i podršku piscima, umjetnicima i inovatorima. Nudi im platformu za izlaganje svojih radova, povezivanje s publikom i saradnju s drugim kreatorima. NUB BiH igra ključnu ulogu u promovisanju kulturne i naučne pismenosti kroz svoje zbirke, programe i usluge. Pomaže pojedincima da razviju razumijevanje i uvažavanje kulturnih i naučnih dostignuća.

Uzimajući u obzir navedeno, NUB BiH dosljedno opravdava višestruku korisnost svoga postojanja: prati i implementira savremene profesionalne standarde i trendove; dostojno predstavlja bosanskohercegovačko bibliotekarstvo u najmeritornijim svjetskim i evropskim strukovnim organizacijama i asocijacijama; u vrlo bogatoj izdavačkoj produkciji, između ostaloga, objavljuje *Bosniacu* – prepoznatljiv časopis u oblasti bibliotekarstva indeksiran u *Web of Science – Emerging Sources Citation Index*, EBSCO-CEEAS i EBSCO – *The Belt and Road Initiative Reference Source* bazama podataka, te dostupan i u CEEOL-u (*Central and Eastern European Online Library*) i ROAD-u, direktoriju naučnih izvora otvorenog pristupa (*Directory of Open Access Scholarly Resources*); uspješno vodi nacionalne agencije za ISBN, ISMN i ISSN, kao i ViB BiH centar; stručno osposobljava bibliotekare u Centru za permanentno obrazovanje; digitalizira knjižni fond i pruža brojne profesionalne servise svojim korisnicima, odnosno ukupnoj kulturnoj i akademskoj zajednici. U svojim kolekcijama, posebno u Staroj periodici i Specijalnim zbirkama, NUB BiH baštini i s ponosom čuva i daje na korištenje bogato kulturno vjekovno naslijeđe Bosne i Hercegovine, a neki od tih eksponata stigli su i do *House of the European History* u Briselu.

I na kraju, moramo da naglasimo da, i pored golemih teškoća s kojima se suočavala i koje je morala prevazilaziti, NUB BiH slijedi viziju u kojoj su kultura, obrazovanje, nauka i

informacije bez ograničenja dostupni građanima svijeta, te aktivno učestvuje u izgradnji bosanskohercegovačkog društva baziranog na znanju.

Relevantno pravo

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Član 2.

Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika...

Član 18.

Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti...

Član 19.

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi informacije i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.

Član 23.

1. Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zapošljenja, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada i na zaštitu od nezapošljenosti...

Član 26.

1. Svako ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim...

2. Obrazovanje treba da bude usmjereno ka punom razvitku ljudske ličnosti i učvršćivanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da unaprjeđuje razumijevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i vjerskim grupama, kao i djelatnost Ujedinjenih nacija za održanje mira...

Član 27.

1. Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umjetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koja otuda proističe.

2. Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svakog naučnog, književnog ili umjetničkog djela čiji je on tvorac.

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

Član 6.

1. Države članice ovog Pakta priznaju pravo na rad, koje obuhvaća pravo koje ima svako lice na mogućnost zarađivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad, i poduzimaju odgovarajuće mjere za očuvanje ovog prava...

Član 13.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom licu pravo na obrazovanje. One se slažu da obrazovanje treba da ima za cilj pun razvoj ljudske ličnosti i dostojanstva i da pojača poštovanje prava čovjeka i osnovnih sloboda. One su suglasne osim toga da obrazovanje treba da omogući svakom licu da igra korisnu ulogu u slobodnom društvu, da potpomaže razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo između svih naroda i svih rasnih, etničkih ili vjerskih grupa i da podstiče razvoj djelatnosti Ujedinjenih nacija na očuvanje mira...

Član 15.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom pravo:

(a) da učestvuje u kulturnom životu;

(b) da se koristi dostignućima nauke i njihovom primjenom;

(c) da uživa zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svake naučne, književne ili umjetničke proizvodnje čiji je on autor.

2. Mjere koje države članice ovog Pakta budu poduzele u cilju osiguranja punog korištenja ovog prava moraju obuhvatiti mjere koje su potrebne za osiguranje očuvanja, razvitka i širenja nauke i kulture.

3. Države članice ovog Pakta obavezuju se poštovati slobodu prijeko potrebnu za naučno istraživanje i stvaralačku djelatnost.

4. Države članice ovog Pakta priznaju koristi koje treba da budu rezultati jačanja i razvitka međunarodne saradnje i veza na polju nauke i kulture.

Europska konvencija o ljudskim pravima

Član 1.

Obaveza poštovanja ljudskih prava

Visoke strane ugovornice osiguravaju svakome u svojoj nadležnosti prava i slobode određene u Odjeljku I. ove Konvencije.

Član 9.

Sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti

1. Svako ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; ovo pravo uključuje slobodu promjene vjere ili uvjerenja...

Član 10.

Sloboda izražavanja

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo obuhvaća slobodu vlastitog mišljenja, primanja i priopćavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice...

Europska konvencija o ljudskim pravima; Protokol br. 1 uz Europsku konvenciju

Član 1.

Zaštita imovine

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine...

Član 2.

Pravo na obrazovanje

Nikome se ne smije uskratiti pravo na obrazovanje...

Ustav Bosne i Hercegovine

Član II

Ljudska prava i osnovne slobode

1. Ljudska prava

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će obezbijediti najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda...

2. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđene Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

...

g) Slobodu misli, savjesti i vjere.

h) Slobodu izražavanja.

...

k) Pravo na imovinu.

l) Pravo na obrazovanje.

...

Aneks I

Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini

...

8. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)

...

Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine

Član 11.

Ministarstvo finansija i trezora nadležno je za:

...

- pripremu budžeta BiH i završnog računa BiH;

- koordiniranje aktivnosti za obezbjeđenje budžetskih sredstava BiH;

- izvršavanje budžeta BiH i staranje o finansiranju institucija BiH,

...

Član 15.

Ministarstvo civilnih poslova nadležno je za:

...

- nauke i obrazovanja;

...

- kulture i sporta;

...

Uredba o Narodnoj biblioteci Federalne Bosne i Hercegovine

Član 2.

Narodna biblioteka u Sarajevu ima zadatak:

- da svojim čitaocima omogući i svestrano poznavanje života i kulture naših naroda, napose naroda Bosne i Hercegovine;

- da pojedincima i ustanovama omogući i rad na području nauke i umjetnosti;

- da pomaže osnivanje biblioteka i unapređivanje bibliotekarstva u Bosni i Hercegovini, a po sporazumu sa Ministarstvom prosvjete Federalne Bosne i Hercegovine.

Zakon o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Član 1.

...

2. Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine je nezavisna institucija uspostavljena s ciljem promovisanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite i promocije prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, kako je garantovano posebno Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog ustava...

Član 25.

(1) Organi vlade obavezni su da Instituciji pruže odgovarajuću pomoć u istrazi i vršenju kontrole...

Član 38.

(1) Ombudsmen može dati preporuke vladinim organima u cilju usvajanja novih mjera. Organi vlade koji dobiju takve preporuke dužni su da pismeno odgovore i obavijeste ombudsmena o učinku preporuka u roku koji je ombudsmen odredio...

ZAH T J E V

O M B U D S M E N I M A B O S N E I H E R C E G O V I N E

NUB BiH služi kao skladište kulturnog naslijeđa Bosne i Hercegovine, čuvajući neprocjenjive zbirke koje uključuju istorijske dokumente, književna i naučna djela, te arhivsku građu koja je sastavni dio kolektivnog pamćenja Bosne i Hercegovine. Zatvaranje ove biblioteke rezultiralo bi potencijalnim gubitkom ili degradacijom ove nezamjenjive imovine. Taj gubitak ne samo da bi osiromašio kulturno tkivo bosanskohercegovačkog društva, već bi i oslabio osjećaj identiteta i kontinuiteta koji je ključan za društvenu koheziju. U akademskom kontekstu, kulturna baština često se smatra kamenom temeljcem nacionalnog identiteta, a njeno očuvanje je najvažnije za poticanje osjećaja pripadnosti među građanima.

Biblioteke se jedan od ključnih faktora za obrazovni okvir svakog društva. NUB BiH osigurava osnovne resurse za studente, istraživače i akademske radnike, olakšavajući pristup bogatstvu informacija koje podržavaju visoko obrazovanje i naučne aktivnosti. Zatvaranje takve ustanove poremetilo bi obrazovne aktivnosti, spriječilo istraživanje i ograničilo akademsko napredovanje. To bi imalo dugoročne štetne učinke na intelektualni razvoj pojedinca, kao i države i društva u cjelini. Obrazovanje, kao temeljno ljudsko pravo, kako je artikulirano u Univerzalnoj deklaraciji, Međunarodnom paktu i Europskoj konvenciji, mora biti podržano odgovarajućom infrastrukturom, čiji su biblioteke neizostavan dio.

Pravo na pristup informacijama je priznato kao osnovno ljudsko pravo, neophodno za ostvarivanje drugih prava kao što su sloboda izražavanja, sudjelovanje u javnim poslovima te težnja za osobnim i profesionalnim razvojem. NUB BiH igra ključnu ulogu u osiguranju ovog prava osiguravajući slobodan i ravnopravan pristup informacijama i znanju. Onemogućavanjem finansiranja i zatvaranjem biblioteke znatno bi se otežao pristup javnosti informacijama, čime bi se povrijedilo ovo temeljno pravo.

Bosna i Hercegovina, kao potpisnica brojnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, uključujući i Međunarodni pakt, obvezna je osigurati očuvanje i promovisanje kulturnog života i dostupnost obrazovnih resursa. Član 15. Međunarodnog pakta izričito priznaje pravo svakoga da sudjeluje u kulturnom životu, da uživa u blagodatima naučnog napretka i da ima koristi od zaštite moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz bilo koje naučne, književne ili umjetničke produkcije. Zatvaranje NUB BiH je u suprotnosti s ovim obavezama, odražavajući nepoštivanje međunarodnih standarda ljudskih prava.

Društvene implikacije zatvaranja NUB BiH protežu se dalje od trenutnog gubitka pristupa kulturnim i obrazovnim resursima. Simbolizira šire zanemarivanje intelektualnih i kulturnih vrijednosti, koje su ključne za podsticanje informisanog i angažovanog građanstva. Takav potez može narušiti povjerenje javnosti u institucije vlasti i potkopati demokratska načela ograničavanjem načina na koji građani mogu sticati znanje i sudjelovati u građanskom životu. Dugoročno, to može dovesti do apatičnijeg i manje informisanog društva, sa smanjenim kapacitetom za kritičko razmišljanje i inovacije.

Na osnovu gore navedenog, pozivaju se Ombudsmeni Bosne i Hercegovine da, u sklopu svojih nadležnosti, učine sve kako bi se očuvala Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, te da u skladu sa članom 38. Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine izdaju *s l j e d e ć u*

P R E P O R U K U

U odnosu na Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine

1. Da Dom naroda i Zastupnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u sklopu svojih zakonodavnih nadležnosti po hitnom postupku donese Zakon o Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci Bosne i Hercegovine kojim će, između ostalog, biti regulisano finansiranje ove institucije;

2. Da u roku ne dužem od 45 dana preduzme sve razumne korake kako bi se, u skladu sa zakonom, osiguralo finansiranje Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine;

3. Da Instituciju ombudsmena/ombudsmama za ljudska prava Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana obavijesti o provođenju ove Preporuke.

U odnosu na Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine i Minisatsrtvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

1. Da preduzmu sve mjere iz svojih nadležnosti kako bi osiguralo dostojanstven život i rad bibliotekarima i drugim radnicima Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine, te spriječilo dalje kršenje njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda, a naročito onih iz člana 23. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, člana 6. Međunarodnog prakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, člana 1. Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine;

2. Da preduzmu sve mjere iz svojih nadležnosti kako bi osigurali privremeno finansiranje Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine, do usvaja odgovarajućih mjera od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;

3. Da Instituciju ombudsmena/ombudsmana Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana obavjesti o provođenju ove Preporuke.

PODNOŠITELJ ŽALBE:

Aleksandar Žolja,
izvršni direktor

Žalbu sastavio:

Filip Novaković,
magistar prava